№ 30 Հինգշաբթի Մարտի 19 1887 Հինգշաբթի Մարտի 19 № 30

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի հայոց գերեզմանատան խնդիրը.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլիօվկասում թէյ մշակելու հարցը. Նամակ Արգինայից. Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Քաղաքական գործերի այժմեան կերպարանքը. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ. — ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Կ. ՊՕԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

„Մշակի“ ներկայ համարում ընթերցողը կը կարդայ Կ. Պօլսի մեր մշտական աշխատակից Հայկակի նամակը, որից ընթերցողը կը տեսնի որ Պեշիկթաշի հայոց գերեզմանատան խնդիրը վերջացած է և վերջացած է ամենաաջող կերպով: Սուլթանը յարգելով հայերի կրօնական զգացմունքները, չուզեց ընդունել հայերի կողմից պոհաբերութիւն և թոյլ տուեց որ գերեզմանատունը մնայ ազգային սեփականութիւն, միայն այն պայմանով որ նոր ննջեցեալներ այլ ևս չը թաղվեն Պեշիկթաշի գերեզմանատան մէջ, գերեզմանատան պատերը վերցվեն, երկաթեայ ցանկապատ շինվի և ինքն գերեզմանատունը այգի դառնայ: Մի և նոյն ժամանակ հոգևորականութիւնը իրաւունք կունենայ ամեն անգամ գալ օրհնել գերեզմանները:

Սուլթանի այդ խելացի, մարդասէր կարգադրութիւնը ամեն տեսակ յարգանքի և համակրութեան արժանի է: Այն ինչ որ մենք առաջարկում էինք գերեզմանատան վերաբերմամբ գրած մեր նախընթաց առաջնորդողում, կատարվեցաւ Սուլթանի անձնական ինիցիատիվով: Թիւրքիայի այժմեան վեհապետը իր այս վարմունքով, իր խելացի կարգադրութեամբ՝ ցոյց տուեց թէ իր զարգացմամբ, իր հայեացքներով անհամեմատ աւելի բարձր է, քան իր բարձր պաշտօնեաները, մինիստրները: Մինչդեռ Օսման-փաշան քրիստոնեայ գերեզմանատունը սատանանոց է անուանում, ինքն Սուլթանը յայտնում է թէ յարգում է իր բոլոր հպատակների կրօնական զգացմունքները և չէ կամենում որ այդ զգացմունքները զոհվեն իր անձի համար: Սուլթանը իր վարմունքով դատապարտում է այդպիսով իր ստորադրեալների ձգտումները ոտնակոխ անելու հպատակ ազգի կրօնական զգացմունքները և աւանդութիւնները:

Իսկ թէ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը, Յարութիւն սրբազանը, այնու ամենայնիւ հրաժարական է տալիս իր պաշտօնից,— այդ հասկանալի է: Նա այնքան հեռու էր գնացել, որ այժմ, տեսնելով Սուլթանի մարդասէր վարմունքը դէպի հայերը, նրան մնում է միայն ամօթով յետ քաշվել: Յարութիւն սրբազանը իր ամենահպատակ ջերմեռանդութեան մէջ ցոյց տուեց իրան թագաւորից էլ աւելի թագաւորական (plus royaliste que le roi), նա էր որ պնդում էր քրիստոնեայ գերեզմանատունը մահմեդական կառավարութեանը յանձնելու վրա,—և այժմ պէտք է դառն դաս ստանայ մահմեդական վեհապետից:

Մեր թղթակիցը աւելացնում է որ պատրիարքի հրաժարականը կընդունվի: Թէ ով կը լինի ընտրված Յարութիւն պատրիարքի տեղ, այդ յայտնի չէ: Բայց մեր կարծիքով ամենահաւանական թեկնածուներ պէտք է լինեն, կամ Խրիմեան Հայրիկը, կամ Խորէն Նար-Բէյ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԹԷՅ ՄՇԱԿԵԼՈՒ ՀԱՐՑԸ

Թէյ մշակելու հարցը Անդրկովկասում նոր հարց չէ: Մի քանի տարի է արդէն, որ այդ հարցը հետաքրքրութեան նիւթ է դարձել, և օրից օր աւելի ուշադրութեան է արժանանում, քանի որ մի կողմից ժողովրդի մէջ տարածվում է թէյ գործածելու սովորութիւնը, իսկ միւս կողմից անհերքելի է մնում այն կարծիքը, որ թէյի բոյսի մշակութիւնը Անդրկովկասում աջողութիւն կարող է գտնել: «Մշակի» անցեալ համարներից մէկում հաղորդեցինք, որ Նորերումս Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան ընդհանուր ժողովում այդ հարցի մասին կարդացվեցաւ մի զեկուցում: Անդրկովկասում թէյի մշակութեան կարելիութիւնը կամ անկարելիութիւնը դրականապէս որոշելու համար, հասկանալի է, որ պէտք է որոշել մեր երկրի այս կամ այն տեղի կլիմայական և հողի յատկութիւնները և պայմանները: Անդրկովկասի դիրքը այնպիսի է, որ թէյի մշակութիւնը մեզ մօտ մեծ չափսեր ընդունել դուցէ չէ կարող, քանի որ մեր երկրի կլիմայական յատկութիւնների և, օրինակի համար, Արևելեան-Հնդկաստանի (որտեղ թէյի մշակութիւնը բաւական զարգացած է) կլիմայական պայմանների մէջ շատ տարբերութիւններ կան: Բայց դրա հետ միասին պէտք է յիշել և այն, որ Անդրկովկասում կան այնպիսի տեղեր, որտեղի կլիման, հողը, միջին բարեխառնութիւնը և այլն, բաւական համապատասխանում են այն պահանջներին, որոնք անհրաժեշտ են թէյի մշակութեան համար: Վաղուց յայտնի է, որ Սուխումի, և Սև ծովի ափերին գտնվող մի քանի տեղերում թէյի բոյսը աճում է: Թէյի մշակութիւնը, իբրև մեծ արդիւնաբերութիւն, ահագին ծախքեր և հմտութիւններ է պահանջում: Պ. Մօնէյ իր «Թէյի մշակութիւնը Արևելեան-Հնդկաստանում» *) հետազօտութեան մէջ ցոյց է տալիս, որ թէյի պլանտացիան առաջին ութ տարվայ ընթացքում ոչինչ արդիւնք չէ տալիս, այլ և ահագին ծախքեր է պահանջում: Ութ տարուց յետոյ պլանտացիան սկսում է մեծ արդիւնք տալ: Մի այնպիսի պլանտացիա, որը ունի մինչև 35 վերստ տարածութիւն, ութ տարվայ ընթացքում պահանջում է աւելի քան 200 հազար րուբլի ծախք: Չը նայած այդ ահագին ծախքերին և դժուարութիւններին, որ պահանջում է թէյի մշակութիւնը, Արևելեան-Հնդկաստանում, գլխաւորապէս անգլիացիների ձեռքով՝ թէյի մեծ պլանտացիաներ են հիմնվում, և Հնդկաստանից դուրս է տանվում մեծ քանակութեամբ թէյ, որը դարձել է տեղական արդիւնաբերութեան մի նշանաւոր ճիւղը: Այժմ մեր երկրի վերաբերութեամբ, գլխաւոր խնդիրը նրա մէջն է, թէ յիրաւի թէյի մշակութիւնը կարող է աջողվել Անդրկովկասում: Անկասկած, թէյի մշակութեան աջողութիւնը ցանկալի է, թէև Անդրկովկասի առատ բնութեան շնորհիւ մեր երկրի եղած ուրիշ արդիւնաբերութիւնները իսկ ներկայումս շատ ընկած են, և զարգացման կարօտ են. թէև մեր ժողովրդի տնտեսական դրութիւնը բաւական կարող է բարւոքվել, եթէ նոյն իսկ եղած պարապմունքները կանօնաւորվեն: Բայց չը պէտք է մոռանալ և այն, որ հէնց այժմ Անդրկովկասը ահագին գումարներ է բաց թողնում թէյ ստանալու համար, և գուցէ չի անցնի մի քանի տարի՝ մեր երկիրը ստիպված կը լինի միլիօններ դուրս ուղարկել ներքին գործածութեան համար թէյ ձեռք բերելու նպատակով: Գուցէ թէյի մշակութիւնը Անդրկովկասում կարող է ապագայի համար արդիւնաբերութեան մի օգտաւէտ ճիւղ պատրաստել, եթէ ոչ իբրև խոշոր արդիւնաբերութիւն, գէթ իբրև տնային, մանր արդիւնաբերութիւն: Բայց այդ բոլորը պարզելու և մի հետևանքի հասնելու համար հարկաւոր է թէյի մշակութեան հարցը ուսումնասիրել և փորձել: Այդ տեսակէտից նայելով, չէ կարելի չը յիշել, որ դեռ 1884 թւին Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը վճռել է հետևեալը. ա) խնդրել կառավարութիւնից որ ուղարկվի Չինաստան մի մասնագէտ՝ այնտեղ թէյի բոյսի մշակութիւնը և թէյ պատրաստելը ուսումնասիրելու համար. բ) Սուխումի մէջ թէյ մշակելը փորձել և այդ նպատակով բերել տալ հմուտ վարպետներ: Ընկերութիւնը մինչև իսկ այդ նպատակի համար յատկացրել է 5,000 րուբլի: Այս տարվայ մարտի 6-ին էլ առիթ ունենալով խօսելու թէյի մշակութեան հարցի մասին, ընկերութեան ընդհանուր ժողովը այն միտքը յայտնեց, որ 1884 թւի որոշումները պէտք է իրանց զօրութեան մէջ պահել, քանի որ արդէն անհերքելի է, որ Անդկովկասի մի քանի տեղերում թէյի բոյսը աճում է, ուրեմն և հիմք կայ կարծելու, որ դրա մշակութիւնը մեզ մօտ կարելի է: Մնում է ուրեմն ցանկանալ, որ թէյի մշակութեան կարելիութիւնը որոշելու համար գ ո ր ծ ն ա կ ա ն փ ո ր ձ ե ր լինեն Անդրկովկասի մի քանի տեղերում, որպէս զի կարելի լինէ իմանալ թէ ինչպիսի թէյ է ստացվում ընդհանրապէս,—և ապա դրանից յետոյ կարելի կը լինի մտածել այն միջոցների մասին, որոնք անհրաժեշտ են այդ նոր արդիւնաբերութիւնը և պարապմունքը ժողովրդի մէջ մտցնելու և տարածելու համար:

*) «The cultivation and manufacture of tea, by Ed. Meney.

ՆԱՄԱԿ ԱՐԳԻՆԱՅԻՑ

Մարտի 1-ին

Կարդալով «Մշակ» լրագրի ներկայ տարվայ № 4 մէջ տպված մի քանի նկատողութիւններ մեր ցորենի առևտրի առիթով, Գ. Ն. տառերով ստորագրված յօդուածը, և №№ 7, 9 և 14 խմբագրիդ առաջնորդողները, որոնք ցորենի արդիւնաբերութեան և գիւղացու վիճակի մասին ճիշդ պատկեր էին ներկայացնում, և այդ հարցը երկար տարիներ մեր կարողութեան չափ ուսումնասիրած լինելով, նմանապէս և Շիրակ գաւառի 60 գիւղերի ժողովրդի դրութիւնը՝ նրանց ունեցած բոլոր հողերի քանակութիւնը, թէ տարեկան ցանքի չափը և թէ տարեկան ուտելու հացի որքանութիւնը, —աւելորդ չեմ համարում հաղորդելու «Մշակիդ» իմ տեղեկութիւնները:

Մենք գիւղերին յատկացրած հողերի որքանութիւնը քաղել ենք իւրաքանչիւր գիւղի գիւղական հասարակութեան հողային չափսի մատեաններից, որովհետև Շիրակում ամեն մի գիւղին պատկանելի վարելահողերը մանաւոր հողաչափներով չափված են, ու հաւասար բաժանված իւրաքանչիւր հոգու վրա: Մենք այդ ընդարձակ տեղեկութիւններից մի համառօտ քաղուածք ենք անում միմիայն ցորենի ցանքի և նրա արդիւնաբերութեան ու տարեկան սպառման մասին ամենաստոյգ տեղեկութիւն դուրս բերելով, այդ հարցերով պարապողներին մի բաւարարութիւն տալու նպատակով, և կը խնդրէինք բոլոր գաւառական ազգայիններից, որ նոքա էլ աշխատէին որքան կարելի է իրանց գաւառների ցորենի արդիւնաբերութեան մասին հաղորդէին այսպիսի տեղեկութիւններ և այն ժամանակ կը լուծվէր միանգամայն ցորենի առևտրի և նրա արդիւնաբերութեան հարցը:

1) Շիրակի ազգաբնակութիւնը բաղկանում է հայերից, յոյներից, թուրք-ղարափափախներից, թուրք-մուսուլմաններից և դուխաբօրներից:

2) Շիրակը ունի 60 գիւղ. 25,000 բնակիչներով, 24 գիւղ հայերից, 23 գիւղ թուրք-ղարափափախներից, 7 գիւղ թուրք մուսուլմաններից, 2 գիւղ յոյներից և 4 գիւղ դուխաբօրներից բնակեցրած:

3) Շիրակը ունի 62,000 օրավար վարելահող. իւրաքանչիւր տարի ցանվում է միմիայն ցորեն 30,000 օրավար, միջին թւով հաշւենք այսպէս, առհասարակ 1 օրավարում ցանվում է 7 կոդ ցորեն, *) որ անում է ընդամենը՝ 210,000 կոդ ցորեն ցանելի տարեկան, կամ 13,125 սոմար: 30,000 օրավար ցանքից արդիւնք հաշւելով ամեն մի օրավարը 5 սայլ, անում է բոլորը 150,000 սայլ ցորեն, իւրաքանչիւր մի սայլից գոյացած արդիւնքը հաշւելով 12 կոդ ցորեն, անում է ընդամենը տարեկան 30,000 օրավարից 1,800,000 կոդ ցորեն, որ հաւասար է 112,500 սոմար ցորենի: Այս է պարզ և ամենաստոյգ տեղեկութիւնը Շիրակ գաւառի ցորենի ցանքի և նրա արդիւնաբերութեան:

4) Շիրակում հարկաւոր է տարեկան ցանքի համար միմիայն ցորեն 13,125 սոմար, կամ 210,000 կոդ. տարեկան ուտելիք շիրակեցիք հաշւում են առհասարակ ամեն մէկ հոգու, մեծ և թէ փոքր՝ տարեկան մի սոմար ցորեն (16 կոդ) ուրեմն 25,000 հոգու համար հարկաւոր է 25,000 սոմար ցորեն կամ 400,000 կոդ. ուրեմն թէ ցանելու և թէ ուտելու համար տարեկան հարկաւոր է 38,125 սոմար ցորեն:

5) 112,500 սոմարից դուրս գալով տարեկան ուտելիքն ու ցանելիքը, կը մնայ 74,375 սոմար:

6) Գիւղացին ամենից առաջ ցորենը կալսելուց յետոյ նախ վճարում է հետևեալ պարտքերը, յետոյ նրանից աւելացածն տուն է տանում ծախելու կամ ամբարելու: Որովհետև Շիրակում գիւղացիք ամեն մի չնչին բան ցորենով են առնում, նրանց առևտուրը բոլորը ցորենի վրա է:

1) Գիւղի քահանային պտղի. 2) աթոռահասութէր. 3) ժամկոչին. 4) գիւղի վարժապետին, 5) տանուտէրի եասաղուլին. 6) գիւղի չաւուշին. 7) դալլաքին. 8) դարբնին. 9) պայտառին. 10) նախրջուն. 11) չոպաններին. 12) հորթարածին. 13) ղաղարածին. 14) ղօջարածին. 15) գիշերվայ ղարաուլին. 16) դուլթան կապողին. 17) սահմանապահին. 18) գիշեր եզնարածներին. 19) մշակներին. 20) կալվորներին. 21) քաղւորներին. 22) [illegible] ուին. 25) մանրավաճառ հրէաներին. 26) գիւղի դուքեանչուն. 27) ճօթածախս վաճառականներին. 28) և գիւղի հարուստ վաշխառուներին:

Գիւղացին այս վերև յիշված բոլոր պարտքերը ցորենով վճարելուց յետոյ, իր տարեկան պաշարը բռնելով տանում է ջրաղացում աղալու, իսկ մնացածը հէնց կալի վրա ծախում է: Կը լինի այնպիսի մարդ որ իր պարտքերը տալուց յետ, իրան ուտելու հաց անգամ չէ մնում, նա դիմում է հարուստ վաշխառուներին ցորեն փոխ ուզելու, սոմարին 5 կոդ գլխով: 60 տուն ունեցող գիւղի ժողովուրդից 20 տուն հազիւ է կարողանում ցորեն ամբարել կալի ժամանակ, իսկ մնացածը հէնց կալի վրա ցորենը ծրը ծախում է իր տղային նշանելու համար, և որը իր ունեցած պարտքի համար: Շատ ժամանակ ցանքի ցորեն չէ ունենում աղքատ գիւղացին իր արտերը ցանելու համար. նա տալիս է իր որդուն մշակութեան, որ ցորեն ստանայ ցանելու, կամ արտերը կիսովի է տալիս ցանելու: Գիւղացին երկար մտածել չը գիտէ. կալը դեռ ևս չը գցած, ցորենի փող բաժանող չարչի մանրավաճառները ժողովրդի մէջ ման են գալիս և ունեն իրանց ագենտները: Բաւական է որ մի մարդ ասի թէ ես ցորենի փող վերցրի սոմարը 8 րուբլիով, անմիջապէս սկսում են շտապել բոլորն էլ փող վերցնել, այնպէս որ փողի հարկաւորութիւն չունեցողն էլ է վերցնում: Յետոյ բոլսում են գները ցածրացնել. այդպիսով ցորենի առևտուրը մեռցնում են նոյն իսկ կալի ժամանակ: Երբ սկսում են խարճի փողը պահանջելու, խեղճ գիւղացին ինչ անէ. կամ պէտք է ցորենը կիսագնով ծախէ, և կամ դիմէ հարուստ վաշխառուներին 1 մանէթին 30 կ. շահով փող վերցնելով, կամ 10 մանէթին երկու օրավար հող տալով փողի տոկոսը մի տարի ցանելու փողի շահի տեղը: Գիւղացիք իրանց հաշիւները չեն ճանաչում, նրանք միշտ նեղվում են գիւղի հարուստներից: Շիրակում, ինչպէս մահմեդական տիրապետութեան ժամանակ, նոյնը և լինում է այժմս՝ ամբողջ գիւղի ղեկը մի քանի առաջաւոր ի շ խ ա ն ն ե ր ի ձեռքին է. նրանք ինչպէս ուզենան այնպէս կանեն, և միշտ էլ հարուստները կօգտվեն, իսկ աղքատները կը զրկվեն:

Շիրակը արտադրում է տարեկան 112,500 սոմար ցորեն.

*) 16 կոդ անում է 1 սոմար: 1 կոդ ցորենը կշռում է 45 ֆունտ (1 փ. 5 ֆ.). իւրաքանչիւր գիւղի կոդի չափը տարբեր է, կայ գիւղ որ կոդը կշռում է 40, 45, 48 և 50 ֆ. առհասարակ հաշւում են 1 փութ 5 ֆ.:

Ց. Ց.

1) տարեկան ցանելիքի համար հարկաւոր է...........	13,125 սոմար	
2) — ուտելիքի —	25,000	—
3) տարեկան հաշւենք թէ Շիրակը ամբարում է	24,375	—
4) ծախում է Շիրակը տարեկ.	50,000	—
Ընդ ամէնն 112,500 սոմար:		

Շիրակը ցանում է ցորեն, գարի և կտաւատ. գարու առևտուրը թոյլ է, իսկ նրա երկու տարի է չարունակ կտաւատի գինը բարձրանում է, միշտ արտահանում են արտասահման: Առաջ կտաւատի սոմարը արժէր 7 մինչև 8 բուբլի, հիմա բարձրացել է 13—14 բուբլի:

Շիրակեցիներից ցորենը ամբարում են նրանք, որոնք հարուստ են և կարօտութիւն չունեն, իսկ բոլոր միւսացածները ծախում են, և չատերը իրանց ուտելիքն անգամ ծախում են:

Ց. Ցարութիւնեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ գրում են, որ Շիրակ գաւառի մի քանի գիւղերում սաստիկ տարածված է թղթախաղը և թումարը (որ կոճիով են խաղում): Վերջին օրերս, գրում է թղթակիցը, Համզաքարակ գիւղում այդ արհեստով պարապողները իրանց վերջին կոպէկները տանուլ տալուց յետոյ, տանում են տալիս ոչ թէ միայն իրանց տների կահ-կարասիները, բայց և հագուստները, զորգերը, իրանց ոչխարները, եղները և այլն: Վերջ ի վերջոյ խաղացողներից մի քանիսները թղթի վրա գրել են և իրանց կանանց և նրանց էլ տանուլ են տուել:

—

Շիրակ գաւառում, ինչպէս մեզ գրում են, մինչև այժմ միայն մահմեդականների մէջ սպանութիւնները սովորական բան էին համարվում, իսկ այժմ հայերի մէջն էլ դաչոյն գործածել, արիւն թափել, վիրաւորել և սպանել՝ սովորական բան է դարձել:

—

Մեզ գրում են ԴՈՒԲԱՑԻՑ որ մինչև մարտի 8 այդտեղ եղանակը պարզ ու գարնանային էր, տաք օրեր էր անում, իսկ այդ օրից մինչև մարտի 11 կամ 12 եղանակը յանկարծ փոխուեց, [illegible] կսեց տեղալ:

—

Այսօր մենք առիթ ունեցանք այցելել ԹԻՖԼԻՍԻ Միքայէլեան կամուրջի մի խանութում (№ 41) զետեղված պ. Սլավեանսկու պանօրաման: Այդ պանօրաման նման չէ առհասարակ մեր քաղաքում եղած պատկերների պանօրամաներին. սա բաղկացած է միմիայն ընտիր և յայտնի նկարիչների պատկերներից: Քսանից աւելի պատկերներ կան, որոնցից մանաւանդ աչքի են ընկնում Հ ի լ լ է ր և Լ ի բ չ է ր նկարիչների Անդալիայից վերցրած տեսարաններ, այնուհետև Պալեստինայի մի քանի տեսարաններ նոյնպէս Հ ի լ լ է ր ի վրձինից, կայ Շվէյցարիայի, այն է Ժընէվի ծովակի մի տեսարան Մ է յ կ ս ն է ր ի, կան մեր յայտնի Այվազովսկու երկու պատկերներ, այն է «Ամերիկայի գիւտը» և «Մրրիկը», վերջապէս Կովկասի տեսարաններ կան, որոնք պատկանում մեզ մօտ յայտնի երկու նկարիչների վրձինին, այն է Բ ա չ ի ն ջ ա ղ ե ա ն ի ն և Ջ ա ն կ օ վ ս կ ո ւ ն: Բաշինջաղեանի երկու պատկեր կայ պանօրամայի մէջ՝ «Հայերի գաղթելը Պարսկաստանից դէպի Ռուսաստան» և «Կալբէկ սարի տեսարանը»: Ջանկօվսկու «Արարատն» է ներկայացրած պանօրամայի մէջ: Խոշորացոյց ապակումիջով բոլոր պատկերները մի առանձին կենդանութիւն են ստանում: Առհասարակ արժէ այցելել այդ գեղեցիկ պանօրաման:

—

Կիրակի, 15-ին մարտի, Ս. Նշան եկեղեցու գաւթում գտնվող օրիորդաց ուսումնարանի դահլիճի մէջ կայացաւ Թիֆլիսի «Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան» ընդհանուր ժողովը: Ժողովին նախագահում էր նորին սրբազնութիւն Սեմական առաջնորդը: Ժողովը վաւերացրեց ընկերութեան անցեալ տարվայ հաշիւը և եկող տարվայ նախահաշիւը: Այնուհետև սրբազանը մի ճառ խօսեց դիմելով ժողովականներին, բացատրելով նրանց թէ որքան դեռ ևս վնասակար ու մեծածախս սովորութիւններ կան մեր մէջ, օրինակի համար թաղման ժամանակ ք ե լ ե խ (հոգեհաց) սարքելը և նոյնպէս ս ե ւ ե ր ի հագնելը: Չքաւոր ընտանիքների համար դրանք չատ թանգ են նստում, նոյնպէս քանդում են չատ ընտանիքներ: Առաջնորդը դիմում է կանանց և օրիորդներին, նրանց աջակցութիւնը խնդրելով այդ քանդող և անմիտ սովորութիւնների դէմ մաքառելու համար: Լաւ կը լինէր եթէ հանգուցեալների ազգերը փոխանակ ահագին փողեր ծախսելու ք ե լ ե խ ի վրա, ի յիշատակ իրանց հանգուցեալների մի բան նուիրէին բարեգործական նպատակով: Առաջնորդը դիտաւորութիւն ունի կանանց մի ժողով կազմել իր մօտ, որպէս զի նրանց մէջ արծարծի այդ հարցը ու նրանց աջակցութիւնը խնդրի, քանի որ կանայք միշտ աւելի նուիրուածութիւն ունեն այդ տեսակ աւանդութիւնների պահպանելու, կամ ոչնչացնելու վրա, քան թէ տղամարդիկ:

—

Մենք լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց Վանքի մայր-եկեղեցու հանգուցեալ Յովհաննէս աւագ քահանայ Սարգսեանի տեղ նշանակվել է հոգևոր իշխանութեան կողմից նոյն եկեղեցու միաբան Եղնիկ քահանայ Երզնկեան: Տէր-Եղնիկ քահանան Ներսիսեան դպրոցումն է աւարտել իր ուսումը և Էջմիածնում ձայնագրութիւն և եկեղեցական երգեցողութիւն է սովորել: Տասն և երկու տարի չարունակ նա եկեղեցական երգեցողութեան ուսուցիչ էր Ներսիսեան դպրոցում և տասն տարի է արդէն, որ Կօջօրի հայոց եկեղեցում վարում է ամառվայ ամիսներում քահանայի պաչտօնը:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Համաձայն Կովկասեան ուսումնարանական չրջանի պ. հոգաբարձուի առաջադրութեան, այստեղ պէտք է չուտով պատրաստվի հայոց դպրոցների բոլոր ուսուցիչների և ուսուցչուհիների ցուցակը. և դրա հետ միասին պէտք է ներկայացվին ուսումնարանական չրջանի պ. հոգաբարձուին դրանց բոլորի ուսուցչութեան վկայականները:»

—

Պարսկաստանի ռուսաց նոր դեսպան իչխան Դօլգօրուկի այս քանի օրերս, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, պէտք է ուղևորվի Պետերբուրգից դէպի իր պաչտօնատեղին:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, «Ձմեռը այդտեղ երկար տևեց. վերջին օրերս չարունակ ձիւն էր գալիս. անտանելի ցուրտ է անում: Վաւելափայտի սով պատահելու է զգացվում: Չքաւոր դասակարգի դրութիւնը չատ ծանր է, մանաւանդ որ աչխատանք էլ չը կայ: Հացը թանգանում է: Կարծում են՝ որ ցրտերի պատճառով խաղողի որթերը հողի տակ երկար թաղած մնալով՝ անպատճառ կը փտավեն:»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են: «Անցեալ օրերին մի թուրք սպանեց մի այլ թուրք երիտասարդին, և փախուստ իր աղջկանը: Երիտասարդ զոյգը վաղուց սիրահարված է եղել. երիտասարդը մի քանի անգամ խնդրել է հօրից աղջկայ ձեռքը, բայց միշտ մերժում է ստացել: Սպանողին ձերբակալել են և գործը յանձնված է քննիչին»:

—

Զանգեզուր գաւառի ՏԱՇՏՈՒՆ գիւղից մեզ գրում են. «Այստեղ մի քանի ժամանակ առաջ, մի անից անդադար զանազան բաներ էին գողանում: Անյայտ գողին գտնելու համար տանտէրը գիչերները սկսում է ծածուկ հսկել, և յայտնվում է, որ գողը մի կին է, նոյն գիւղացի: Գողութեան մէջ մեղադրվող կնոջը ենթարկում են տուգանքի: Բայց դրանով գործը չէ վերջանում: Մի քանի օրից յետոյ գողութեան մէջ մեղադրված կնոջ մարդը, պատահելով իր հակառակորդի կնոջը, բռնում և այնքան ծեծում է նրան, որ խեղճը երկար ժամանակ հիւանդ պառկում է: Ծեծված կընոջ եղբայրները վճռում են վրէժ առնել: Անցած մի քանի օր, Կարճեան գիւղի մօտերքում գողութեան մէջ մեղադրվող կնոջ որդուն սաստիկ ծեծում և վիրաւորում են. նրան տարան տուն մէկ ոտը կոտրած և միւսը ծանր վնասված: Նրա պատմելով, իրան ծեծողները իրանց հակառակորդի կնոջ եղբայրներն էին, որոնք ոչ թէ միայն ծեծել են նրան, այլ և մի բարձր տեղից վայր են գցել»:

—

Շուտով լոյս կը տեսնեն փարիզի մի հրատարակչական ֆիրմայի ձեռքով՝ ճանապարհորդական հետազօտութիւններ Թուրքեստանի և յատկապէս Մերվի վերաբերութեամբ: Այդ հետազօտութիւնները արել է ֆրանսիայի աչխարհագէտ Բոնվալէ, որը անցեալ տարի ճանապարհորդեց Թուրքեստանում, ուսումնասիրելով երկիրը աչխարհագրական և ազգագրական տեսակէտից: Բացի դրանից, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, պ. Բոնվալէ հանել է իր ճանապարհորդութեան ժամանակ նչանաւոր տեղերի լուսանկար պատկերները և պատրաստել է մի ուչադրութեան արժանի ժողովածու:

—

Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ նորերումս կազմվեցաւ նաւթային յանձնաժողով՝ Երմօլօվի նախագահութեամբ: Յանձնաժողովը, ինչպէս երևում է մայրաքաղաքի լրագիրների տեղեկութիւններից, այս օրերս պէտք է սկսի իր պարապմունքները: Յանձնաժողովի մէջ մասնակցում են ֆինանսների և պետական կալուածների մինիստրութիւնների և Կովկասեան կառավարչապետի ներկայացուցիչները, այլ և պատգամաւորներ՝ ռուսաց կայսերական Տեխնիկական ընկերութեան կողմից, Բագուի բօրսայի ընկերութեան կողմից՝ պրօֆէսոր Մէնդէլէևը և Բագուի Դումայի ձայնաւոր Իրեցկին, և ուրիչ այնպիսի անձինք, որոնք մօտ ծանօթ են նաւթային արդիւնաբերութեան նչանաւոր գործի հետ:

—

Մարտի 16-ին կայացաւ Թիֆլիսի Դումայի նիստը. հերթական մի քանի գործերը վերջացնելուց յետոյ, Դուման լսեց իչ. Բէհբութեանի յայտարարութիւնը, որով նա առաջարկում էր վարչութեանը միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի քաղաքի ազգաբնակութիւնը գիտակցաբար ծանօթանայ իր պարտաւորութիւնների և իրաւունքների հետ զինուորական ծառայութեան գործում. ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսում պէտք է գոյութիւն ունենայ մի զինուորագրական ատեան, որի նախագահը պէտք է լինի քաղաքագլուխը. քաղաքային վարչութիւնը ա ն մ ի ջ ա պ է ս պէտք է հոգ տանի, որպէս զի ազգաբնակութիւնը ծանօթանայ զինուորագրական հարցի մանրամասնութիւնների հետ, բայց որովհետև տեղացիների մեծամասնութիւնը ռուսերէն չը գիտէ, ուստի հարկաւոր է հրատարակել զինուորագրական կանոնադրութեան գլխաւոր կէտերը հայերէն և վրացերէն լեզուներով, և տարածել ժողովրդի մէջ, և ընդհանրապէս միջոցներ ձեռք առնել ժողովրդին ծանօթացնելու զինուորագրական հարցի հետ: Այդ նպատակին հասնելու համար ձայնաւոր իչ. Բէհբութեան առաջարկեց դումային. ա) յանձնել քաղաքային վարչութեանը՝ թարգմանել տալ հայերէն և վրացերէն լեզուներով զինուորագրութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնները, տպագրել և էժան գնով տարածել ժողովրդի մէջ և բ) յանձնարարել քաղաքային վարչութեանը, որ նա դիմէ ուսումնարանական վարչութեանը, և ստանայ նրանից ոչ-հարկատու դասակարգին պատկանող երիտասարդների անուանացուցակը: Քաղաքագլուխը իր կողմից յայտնեց, որ աւելի լաւ կը լինէր դիմել թեմական առաջնորդին և Թոյլտուութիւն խնդրել, որ եկեղեցիներում պատարագից յետոյ կարդացվէին զինուորագրական կանոնները, որպէս զի ժողովուրդը հասկանար նոցա էութիւնը: Այդ մասին մի քանի առաջարկութիւններ եղան, որից յետոյ քաղաքագլուխը, յայտնելով, որ ինքը իբրև զինուորագրական ատեանի նախագահ, իր վրա է վերցնում թեմական առաջնորդի հետ յարաբերութիւն սկսելը այդ հարցի առիթով, և առաջարկում է Դումային յայտնել իր կարծիքը իչ. Բէհբութեանի առաջարկութեան մասին: Դուման միաձայն ընդունեց իչ. Բէհբութեանի առաջարկութիւնը:

—

Մարտի 12-ին, երեկոյեան $7^1/_2$ ժամին Պետերբուրգի Նևսկի պրօսպէկտի վրա № 27 տան մէջ տեղի ունեցաւ մի սոսկալի տեսարան. այդ տան մէջ զետեղված է մի խանութ, որտեղ վաճառվում են Կախէթի գինիներ, և որը պատկանում է հայ վաճառական Սարգիս Գ օ ջ ի և վ ի ն: Երկար ժամանակ Գօջիևվի խանութի գլխաւոր գործակատարի պաչտօնը վարում էր ախալցխեցի հայ Գրիգոր Խ ա չ ո ւ մ օ վ: Անցեալ տարի Գօջիևվ իմացաւ, որ Խաչումօվ նրան խաբում է, և ապրանքը թաքցնում է, ուստի և ստիպվեցաւ վերջացնել իր հաշիւները Խաչումօվի հետ: Հաշիւները վերջացնելիս երևեցաւ, որ չատ փողեր է վատնված, որի պատճառով տիրոջ և գործակատարի մէջ տեղի ունեցաւ մեծ տարաձայնութիւն: Գօջիևվ սպառնաց Խաչումօվին դատարանով. իսկ սա պնդում էր, որ իր ռոճիկը չէ ստացել. գործը, այնու ամենայնիւ, չը վերջացաւ, և Խաչումօվ անյայտացաւ Պետերբուրգից՝ յայտնի չէ, թէ ուր: Բայց այս օրերս Խաչումօվ նորից յայտնվեցաւ և պահանջեց փողերը: Գօջիևվ մերժեց ի հարկէ: Մարտի 12-ին Խաչումօվ եկաւ խանութը, յայտնեց որ ուզում է առանձին խօսել Գօջիևվի հետ. նա պահանջեց Գօջիևվից փող՝ հայրենիք՝ Կովկաս վերադառնալու համար: Գօջիևվ կտրական կերպով մերժեց: Դրանից յետոյ խեղճն Խաչումօվ հանեց գրպանից ատրճանակը, և միմեանց ետևից կրակեց Գօջիևվի վրա չորս անգամ. մի գնտակը մտաւ Գօջիևվի փորը, միւսները ոտների մէջ. այդ բոլորը կատարվեցաւ յանկարծակի կերպով, այնպէս որ խանութի գործակատարները դեռ ոչինչ անել չը կարողացան, և Խաչումօվ կարողացաւ փախչել և անհետանալ: Անմիջապէս, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, ոստիկանութիւնը կանչվեցաւ, Գօջիևվին տարան իր բնակարանը, և խանութը կողպեցին. յանցաւորը դեռ բռնված չէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԱՅԺՄԵԱՆ ԿԵՐՊԱՐԱՆՔԸ

—

Զինուորական ահագին պատրաստութիւններից և գերմանական նոր ռէյխստագի նչանաւոր ընտրութիւններից յետոյ էլ եւրոպական քաղաքականութեան վիճակը համարեա ոչինչ փոփոխութիւն չէ կրել: Զինուորական օրինագծերը ընդունվում և գործադրվում են, ճնչելով չատ երկիրներ տնտեսապէս այդ ծանրութեան տակ: Կենտրօնական Եւրօպայի պետութիւնների յարաբերութիւնները էլի լարված են. Ֆրանսիան և Գերմանիան չարունակում են կասկածով նայել միմեանց, չը նայած Լէսեպսի օպտիմիստական հայեացքներին, Վիլհելմ կայսրի բ ա ր ի ցանկութիւններին և Բերլինի ֆրանսիական դեսպանի բոլոր քաղաքավարութիւններին: Այդ դեռ բաւական չէ. մարտի 22-ի տօնի պատճառով ֆրանսիական և գերմանական մամուլի մի մասի մէջ չատ կծու ընդդիմահարութիւններ եղան: Նոյն իսկ Էլզաս-Լօթարինգիայի խնդիրը, որը այդ երկու պետութիւնների թչնամութեան արմատական պատճառն է, աւելի սուր կերպարանք է ստացել այսքան ազմուկներ և «խաղաղութիւնը ապահովացնող զինուորական օրինագծեր» կազմելուց յետոյ: Իչխան Բիսմարկի առաջ բերած գերմանական ռէյխստագի վերջին ընտրութիւնները պատռեցին վարագոյրը և մի քանի տեսարաններ աւելի պարզ են ներկայանում այժմ: Էլզաս-Լօթարինգիայում գործերի դրութիւնը միանգամայն այլ կերպարանք ունի, քան այդ ցոյց էին տալիս Գերմանիայում: Հէնց այժմ արդէն Գերմանիայում գոյութիւն ունի մի կուսակցութիւն, որը չէ համակրում այդ նահանգների Գերմանիայի հետ միացնելուն. Բիսմարկի քաղաքականութիւնը միանգամայն յուզմունք պատճառեց Էլզաս-Լօթարինգիայում, որտեղ ընտրվեցան, չատ քիչ բացառութեամբ, Էլզաս-Լօթարինգիայի Գերմանիայի հետ միանալու մոքի հակառակորդ պատգամաւորներ: Չէ կարելի ուչադրութեան չառնել Ստրասբուրգի գերմանական կիսապաչտօնական լրագրի խօսքերը, թէ «վերջին ընտրութիւններով Գերմանիան մեծ վնաս կրեց Էլզաս-Լօթարինգիայում և այդ իրողութիւնը չէ կարելի ծածկել զանազան սոփեստութիւններով. երկիրը ասում է.—մենք չենք կամենում գերմանացի լինել և այդ բանը նա ապացուցեց չօչափելի կերպով:» Գերմանիայի մէջ էլ զգում են այդ դրութեան վտանգաւոր լինելը, և զարմանալի չէ, որ այնտեղ արդէն խօսվում է Էլզաս-Լօթարինգիային մի նոր կերպարանք տալու մասին, քանի որ իչխան Բիսմարկ չէ կարող մտածել անգամ, որ կարելի է այդ նահանգները յետ դարձնել Ֆրանսիային. և թէև Գերմանիայում մի կուսակցութիւն նախագծեր է կազմում Էլզաս-Լօթարինգիան Պրուսիայի հետ անմիջապէս միացնելու համար, մի այլ կուսակցութիւն ուզում է Էլզաս-Լօթարինգիայից գերմանական դաչնակցական կայսրութեան համար կազմել մի ավտօնոմիա ունեցող չէզոք փոքրիկ երկիր: Դրա մասին լրջօրէն չը մտածել անկարելի է, քանի որ այս դրութեամբ՝ դա միչտ կը սպառնայ եւրօպական խաղաղութեանը:

Գործերի դրութիւնը չէ փոխվել և ուրիչ կողմերում: Աւստրո-Ունգարիայի և Ռուսաստանի յարաբերութիւնները նոյնն են: Բալկանեան խնդրի և Արևելեան հարցի վերաբերութեամբ Գերմանիան էլի վարում է ն ե ր ք ի ն դեկավարողի պաչտօնը, և Աւստրիան չէ կարող այդ գործում Բերլինից անկախ քաղաքականութիւն ունենալ: Եւ-

րոպական պետութիւնների յարաբերութիւնները դէպի Բալկանը և Թիւրքիան մի և նոյնն են. Անգլիան շարունակում է անդադար գործել թէ Բալկանի վրա և թէ Թիւրքիայում. բրիտանական կառավարութիւնը այժմ աւելի եռանդով է գործում, որովհետև Լօնդօնում շատ լաւ գիտեն, որ Բիսմարկի բարձրացրած վերջին փոթորիկները՝ մեծ մասամբ ուղղված են դէպի Արևելքի գործերը։ Բիսմարկի քաղաքական նոր շարժումները եւրոպական միւս հարցերի վրա դեռ անմիջական ազդեցութիւն չունեցան, բացի այն, որ փոքրիկ պետութիւններն էլ պատերազմական մի քանի պատրաստութիւններ տեսան, և Հռօմի պապը առիթ ունեցաւ շատ բարձրացնելու իր խախտված հեղինակութիւնը։ Այդպիսով, ուրեմն ընդհանրապէս այսքան ամիսներից յետոյ էլ Եւրոպայի քաղաքական դրութիւնը չը լաւացաւ, յուզմունքը տիրապետում է և բորբոքվում,—իսկ բուլղարական խնդիրը այնպիսի սուր կերպարանք է առել, որ վտանգը աւելի մեծանում է։ Բուլղարիան ներկայ րոպէիս շատ տաքացած դրութեան մէջ է. պատրաստութիւններ են տեսնվում ազգային մեծ ժողով գումարելու. այժմեան կառավարութիւնը և իր կուսակցութիւնը պատրաստվում են երկրի մէջ մի նոր, ընդհանուր փոփոխութիւն առաջ բերելու։ Եթէ եւրոպական պետութիւնները անտարբեր աչքով կը նայեն Բուլղարիայում տեղի ունեցող քաղաքական փոփոխութիւններին,—այն ժամանակ զուցէ խնդիրը բարդ կերպարանք չի առնի. հակառակ դէպքում տարաձայնութիւնների նոր պատճառները կը շատանան։ Այդպիսով ուրեմն եւրոպական խաղաղութիւնը վրդովող պատճառը Եւրոպայի կենտրոնից անցնում է դէպի Բալկանը,—իսկ Բալկանը, ինչպէս յայտնի է, շօշափում է շատերի շահերը և բաց է անում քաղաքական չփոթութիւնների մի շատ լայն ճանապարհ։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 10 մարտի

Պէշիկթաշի գերեզմանատան խնդիրն առ այժմ կարգադրուած է։ Սուլթանը չընդուներ զայն քանի որ հայոց կրօնական զգայմանց հակառակ կը նկատուի։

Անցեալ երեքշաբթի օր, մարտի 3-ին, վերջին անգամ ըլլալով կը գումարուէր Քաղաքական Ժողովը Բերայի Թաղական խորհրդարանը։ Ժողովականք կը խմբագրեն այն նամակը զոր պիտի խրկեն արքունի Պալատն, ի պատասխանի Օսման բաշայի յունուար 28-ի նամակին։

Այդ նամակը կը խմբագրուի բաւական ճարտար կերպով։ Նամակին մէջ կըսուի թէ՝ գերեզմանատան մը ոսկորներու այլուր փոխադրութիւնն Հայոց կրօնական աւանդութեանց հակառակ է, սակայն քանի որ Վեհ. Սուլթանը կը փափագի որ ոսկորոտին փոխադրուի այլուր, հայոց ազգը պատրաստ է այդ փոխադրութիւնն ընել իբր բացառիկ զոհողութիւն Վեհ. կայսեր անձին։

Սոյն նամակը խմբագրուելէ վերջ կը յանձնուի Պատրիարքին որ զայն տանի արքունի պալատն։ Կրօնական ժողովականք ներկայ չէին այդ նիստին, սակայն Պատրիարքի խոհեմութեանը կը թողուի կրօնական Ժողովոյ կարծիքն առնուլ կամ ոչ։

Պատրիարքը տեսնելով որ Կրօն. Ժողովը չը պիտի ուզէ երբէք համաձայնութիւն մը զոյացնել, տեսնելով նաև որ գործը "կերկարի, չորեքշաբթի առաւօտ կանուխ ժամը 10-ին կելնէ կերթայ արքունի պալատն, ուր կը գտնէ Օսման բաշա և նմա կը ներկայացնէ իւր գիրն։ Օսման բաշա կանչելով Հաճի-Ալի-պէյ, սենեկապետ Սուլթանին, նմա կը յանձնէ այդ Թուղթը տանել ներկայացնել կայսեր։

Պատրիարքը կուզէ որ ինքն անձամբ ներկայացնէ, բայց պատշաճ չը սեպուիր, վասն զի նախապէս գիտեն եղեր պալատան մէջ որ մերժողականի պէս պատասխան մը պիտի գայ։

Հաճի-Ալի-պէյ բաւական ժամանակ Սուլթանի մօտ կենալէ վերջ կը վերադառնայ։ Ահա այս մասին ինչ որ կը հրատարակէ «Արևելք»։

«Վսեմ. Արարողապետը Վեհ. Սուլթանին մատոյց Հայոց Պատրիարքին պատասխանագիրն և յիշեալ յատակաձևն, և ժամանակ մը ետքը, երրորդ Արարողապետ Էմին Պէյի հետ վերադառնալով Վսեմ. Օսման փաշայի պաշտօնարանն, ուր կը սպասէր Ս. Պատրիարք Հայրը, Ն. Սրբազնութեան հաղորդեց Վեհ. կայսեր հրամանները, որոց պարզ իմաստն է հետևեալը։

ԻՐԱՏԷ

«Իմ Անձնական բաղձանքս (է մ է լ) էր զոր յայտնած էի Իմ հպատակ Հայ Ազգին։

«Բնական է որ անոր գործադրումն ուզէի։

«Բայց քանի որ յանուն Ազգին մատուցուած Պատասխանագրոյն մէջ այս խնդիր կը ներկայացուի իբր հակառակ կրօնային զգայմանց, և չուզուիր զիջում ընել բայց եթէ իբրև բացառութիւն Իմ Անձիս համար,

«Ես որ Պաշտպանն եմ իմ Ցէրութեանս մէջ գտնուած բոլոր կրօններուն,

«Ձեմ կրնար ընդունիլ որ իմ Անձիս համար սոյն օրինակ զոհողութիւն մը լինի։

«Այս ձևով զոհողութիւն մընդունելի չէ Ինձ։

«Պատրիարքն իմ պաշտպանեալս է։ Ձեմ ուզեր որ այս պատճառաւ դժուարութեան մէջ իյնայ։

«Հետևաբար, կը հրամայեմ որ Գերեզմանատան պատերը վար առնուելով, պարտէզի վերածուի։

«Ս ե լ ա մ ս հաղորդուի Բ ա թ ր ի գ Է ֆ է ն տ ի ի ն։»

Ս. Պատրիարքը կը հարցնէ Արարողապետներուն թէ, եթէ Ազգն, ի յարգանս Ն. Կ. Վեհափառութեան, յանձն առնուր ոսկրոտեաց փոխադրումը, զանոնք Բերայի Գերեզմանատան մէջ ամփոփելու մասին Վեհ. Ինքնակալին կամքն ինչ է։

Էմին Պէյ, (որ յատկապէս զրկուած էր հաստատելու և չէզոքելու համար Հաճի-Ալի-Պէյի յանուն Վեհ. Սուլթանին ըրած յայտարարութիւնները), պատասխանեց յանուն Ն. Կ. Վեհափառութեան.

«Վեհ. Ինքնակալին կամքն է որ, եթէ ոսկերք փոխադրուին, Շիշլիի կողմէ տեղ ցուցուի զանոնք հոն ամփոփելու համար։»

(Այսինքն՝ Բերայի Գերեզմանատան մէջ ամփոփելու մասին հաճութիւն չունի)։

Ս. Պատրիարք Հայրը նաև հարցունելով թէ, քանի որ ոսկերք պիտի մնան հողին տակ, հայ քահանայք կրնան զալ միրթ ընդ միրթ մեռելոց յիշատակն օրհնելու։

Արարողապետները կը պատասխանեն յանուն Վեհ. Սուլթանին.

«Ոսկերք և քարինք չը պիտի հանուին։ Արդէն հողով ծածկուած են. աւելի ևս պիտի ծածկուին։ Պատերը վար առնուելով, երկաթեայ ցանկով պիտի չրջապատուի։ Գերեզմանատան մէջ պիտի տնկուին ծառեր ու ծաղիկներ։ Այս ալ հակառակ է կրօնային զգացմանց։ Շէնք չը պիտի շինուի։ Ականն (լ ա զ ը մ) չը պիտի բացուի։

«Գերեզմանատունը պիտի մնայ ըստ առաջնոյն Հայոց ազգին սեփականութիւն, և քահանայք պիտի կրնան զալ միրթ ընդ միրթ մեռելոց յիշատակն օրհնելու։

«Ծանուցէք այս ամենայն Ազգ. Ժողովներուն. Բայց դուք (Պատրիարքն) անձնական պատասխանատուութեան տակ մի մանէք»։

Պատրիարքին տարած գիրն իրեն կը վերադարձուի, վասն զի գրաւոր պատասխան մը չը պիտի տրուի, հարկ չը մնար նամակը վար դնելու։

Պատրիարքն եկաւ Պատրիարքարան. յաջորդ օր գումարեցան Կրօն. և Քաղ. Ժողովները և Պատրիարքն անոնց յայտնեց կայսեր կողմանէ տրուած պատասխանը։

Ինչպէս կը կարծուի այդ պատասխանը դժգոհութեան նշան մը կը համարուի։ Այսու հանդերձ ինչ կարելի էր ընել։

Պատրիարքը կը մնայ հրաժարեալ. Ազգ. Ժողովը պիտի գումարի յաջորդ շաբաթ այդ հրաժարականի մասին։ Շատ հաւանական է որ հրաժարականն ընդունուի։ «Արևելք» և «Մասիս» կողմնակից պիտի լինին հրաժարականին ընդունելութեանն և այդ գրաւական մ'է որ հրաժարականը պիտի ընդունուի։

Ո՞վ պիտի ընտրուի։ Մասնաւոր ընտրելի չը կայ։ Եթէ ընդհանուր ազգին հարցուի, ամէն ոք Խրիմեան Հայրիկ պիտի զոչէ։ Բայց դժուար պիտի լինի այդ հարցումն ընել։ Միւս ընտրելիներն են Աշըգեան Խորէն, Նարպէյ Խորէն, Իզմիրլեան Մատթէոս և Պրուսայի Բարթողիմէոս եպիսկոպոսն։

Ամենայն հաւանականութեամբ պայքարը Աշըգեան Խորէն և Բարթողիմէոս եպիսկոպոսներու միջև լինի։ Առաջինն Արմաշու վանահայրն է. ծանրազլուխ, խոհեմ, ուսեալ, ֆրանսերէնի հըմուտ անձ մը։ Միւսը Պրուսայի առաջնորդն է, Գէորգ Կաթողիկոսի ձեռնասունը։ Փառաւոր մարմին, արտաքոյ կարգի զուարթութիւն, անտաշման ազնուութիւն, ահա նորա յատկութիւններն։ Բայց լաւ Թուրքերէն գիտէ, նախարարաց առաջ խոնարհիլ գիտէ և Պատրիարքարանի մեծ շուք ու փառք վառեցնելու կարող պիտի լինի։ Բայց ամեն ինչ արտաքին փայլ, ներքին ոչինչ լաւութիւն։

Բարթողիմէոս եպիսկոպոսի գործակատարը պ. Փափազեանն է. այդ կը բաւէ նորա մասին գաղափար մը տալու։ Եթէ Բարթողիմէոս ընտրուի, այն ատեն Ցարութիւն Պատրիարք այնպէս պիտի փնտռենք, ինչպէս այժմ կը փնտռենք Ներսէսը։

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մի քանի օր առաջ Բերլինից լուրեր հաղորդվեցան, որ իննսունամեակի տարեդարձի օրը Վիլհէլմ կայսրը մտադիր է հրաժարվել գահից։ Գերմանական լրագիրները կողմնակի կերպով հերքում են այդ լուրը, իսկ Բերլինից հեռագրում են Լօնդօնի լրագիրներին, որ Վիլհէլմ կայսրը ուզում է Թագաժառանգին խ ն ա մ ա կ ա լ ա կ ի ց նշանակել։

—Գերմանական և ֆրանսիական լրագիրները սկսել են միմեանց դէմ խիստ յարձակմունքներ գործել և այդ բոլորը Լըսէպսի Բերլին գնալու առիթով. Կլէմանսօյի «Justice» լրագիրը ասում է. «Մենք չենք ծածկում մեր դժգոհութիւնը Լըսէպսի դէպի Բերլին արած աւելի քան անտեղի ճանապարհորդութեան մասին։ Լըսէպսի փառաւոր ընդունելութեան մասին հրատարակված լուրերը չեն կարող փոխել մեր կարծիքները։ Իշխան Բիսմարկ ներկայացաւ Լըսէպսին մի յուղված կերպարանքով. երկաթէ կանցլերի աչքերում արտասուք երևեցաւ, երբ նա խօսեց պատահելի պատերազմի մասին։ Իշխան Բիսմարկ՝ խաղաղութեան պահպանութեան գլխաւոր պատճառը համարում է մեր դեսպան Հէրբետտին։ Մենք գիտենք որ այդ խօսքերը պատկանում են Բիսմարկի հանաքների շարքին։ Ֆրանսիական հանրապետութիւնը պէտք է բացատրութիւն պահանջի Բերլինի իր դեսպանից այս կ օ մ է դ ի ա յ ի համար»։ Այդ բոլորը մասամբ հաստատում է Փարիզից եկած այն լուրը թէ Ֆրանսիական մինիստրութիւնը մտադիր է յ ա ն դ ի մ ա ն ո ւ թ ի ւ ն անել Հէրբետտին։

—Ժընէվից հեռագրում են, որ հանգուցեալ Կրաշեվսկու մարմինը պէտք է տանեն Կրակօվ՝ այնտեղ Թաղելու համար։

—Իշխան Բիսմարկ արդէն յանձն է առել «քաղաքական մակլէրի» դերը խաղալու Թագաւորի և Հռօմի պապի մէջ համաձայնութիւն կայացնելու գործում։ Այդ համաձայնութեան նախագիծը արդէն որոշված է և պարունակում է հետևեալ կէտերը. կառավարութիւնը պարտաւորվում է չը փակել վանքերը. դպրոցներում պարտաւորեցուցիչ դարձնել կրօնի սկզբունքները. ոչնչացնել ապահարզանի օրէնքը. պապին տրվող Թոշակը դարձնել տարեկան մինչև 5 միլիօն լիրա և այլն։ Իր կողմից պապը պարտաւորվում է վերջ տալ ազգային միութեան դէմ ուղղված ագիտացիային, փոխում է ընտրութիւնների մէջ մասնակցելու արգելող հրամանագիրը և առաջարկում է կղերականներին կառավարութեան կողմնակից լինել։ Ենթադրում են, որ բացի այդ բոլորը, ուրիշ շատ կէտեր կան այդ նախագծի մէջ, որոնցից մէկն էլ պապի աշխարհային իրաւունքների վերականգնելն է, թէև սկզբում շատ սահմանափակ ձևով։ Երկիւղ են կրում որ այդ բոլորը կարող է ծանր յուզմունք առաջ բերել Իտալիայում։

—Վիլհէլմ կայսրի իննսունամեակը շնորհաւորելու համար՝ պապը ուղարկեց Բերլին առանձին յանձնարարութիւնների քարտուղար մօնսէնիօր Գամիլբերտին, որը պէտք է յանձնի Վիլհէլմին պապի ձեռքով գրած նամակը։

—Իտալիայի և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնները քիչ-քիչ Թուլանում են, և լրագրութեան մէջ «գըրչի պատերազմ» է սկսված։

—Սալօնիկում, Թիւրքաց իշխանութիւնը գըրաւեց մեծ քանակութեամբ զէնքեր։

—Լօնդօնից հեռագրում են, որ Գլադստօնի մինիստրութեան ժամանակ՝ Հնդկաստանի գործերի մինիստրի օգնականը՝ Կրօստ՝ մարտի 7/19-ին ինքնասպանութիւն գործեց։

—Մարտի 17-ին, Լօնդօնում, ազատամիտների բանկետում Գլադստօն մի ճառ խօսեց իրլանդական հարցի մասին, և յոյս յայտնեց, որ իրան կը յաջողվի համաձայնութիւն կայացնել առայժմ դէմ հողային հարցի վերաբերութեամբ։ Իր ճառի վերջում Գլադստօն յայտնեց, որ անգլիական ազգը շատ շուտով համաձայնութիւն կը տայ իրլանդական ինքնավարութեան խնդրի համար։

—Շվէյցարիան, Բելգիան և Հօլլանդիան շարունակում են զինաւորվել։

—Վիլհէլմ կայսրի տօնի օրը Բերլինի բոլոր բորսաները փակվեցան։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիական լրագիրները սովորութիւն ունեն զանազան հարցեր առաջարկել իրանց բոլոր ընթերցողներին, և ընդհանրապէս այնպիսի հարցեր, որոնք կապված են ժամանակակից անձնաւորութիւնների հետ։ Նորերս՝ «Pall Mall Gazette» լրագիրը՝ ըստ սովորութեան, հետևեալ հարցը առաջարկեց. Անգլիայի նշանաւոր մարդկանցից ո՞րին իր ընթերցողները կը կամենային ուղարկել ա ր ք ա յ ո ւ թ ի ւ ն, ո՞րին դ ժ ո խ ք ը, և ո՞րին ք ա ւ ա ր ա ն ը։ Լրագիրը ստացաւ այդ մասին իր ընթերցողների կարծիքը. և յայտնվեցաւ որ ամենաշատ ձայնով՝ արքայութիւն ուղարկվեցաւ՝ գեներալ Գօրդօն, ապա Գլադստօն և երրորդն էլ՝ Լօրդ Շէֆտսբըրի։ Վիկտօրիա Թագուհուն արքայութեան մէջ հինգերորդ տեղը տրվեցաւ։ Ք ա ւ ա ր ա ն ուղարկեցին՝ Ջերչիլլին, Ջեմբերլենին, Կարլէյլին, Բայրօնին, Շէլլիին, Նէլսօնին և Վէլլինգտօնին։ Դ ժ ո խ ք ի վերաբերութեամբ ձայները բաժանվեցան նկատելի կերպով. ամեն մէկը իր ատած մարդուն ուղարկեց դժոխք. բայց առաջին Թեկնածու դժոխքի համար՝ նշանակվեցան՝ Գէօրգ չորրորդ և Լօրդ Կասլէրի։ Հետաքրքիր է իմանալ, երբ մի հայ լրագիր էլ այդպիսի մի հարց առաջարկէր, մեր Թէ անցեալ, և Թէ ներկայ գործիչներից ո՞րը ա ր ք ա յ ո ւ թ ի ւ ն կուղարկվէր, ո՞րը ք ա ւ ա ր ա ն, և ո՞րը դ ժ ո խ ք։

* * *

Փարիզի փաստաբանների մի ժողով, նորերումս հետևեալ հարցը դրեց, թէ արդեօք իրաւունք ունի մարդը բաց անել այն նամակները, որոնք ուղղված են իր կնոջ հասցէին։ Փաստաբանների ժողովը դրականապէս վճռեց այդ հարցը՝ ասելով՝ «այո, իրաւունք ունի»։ Այդ մասին իր կարծիքը յայտնեց և Ա. Դիւմա՝ յայտնելով, որ «կինը ստեղծված է հնազանդվելու համար և չը պէտք է իր մարդուց որ և է գաղտնիք ունենայ»։ Շատերը այնպիսի կարծիք չէին սպասում Դիւմայից։ Գ. Պրէսանսէ այն կարծիքի է, որ չը պէտք է «խանգարել նամակագրական գաղտնիքները». իսկ տիկին Ադան և տիկին դը-Պէյրբիւն ամենակատաղի կերպով հակառակ են փաստաբանների վճռին, և այդ բանի մէջ տեսնում են բռնութեան մի նոր փորձ տղամարդկանց կողմից դէպի իրանց կանայքը։

* * *

Պետերբուրգի լրագիրներից մէկում տպված է հետևեալ յայտարարութիւնը. «Մի կին-բժիշկ որոնում է Թարգմանական աշխատանք գերմաներէնից, ֆրանսերէնից, անգլիերէնից և ուրիշ լեզուներից։ Օդեսայի լրագիրներից մէկը տպել է հետևեալ յայտարարութիւնը. «Մի կին բժիշկ, յոյս չունենալով գտնել մի որ և է ինտելիգենտ պարապմունք, փնտռում է աղախնու կամ խոհարարուհու պաշտօն»։ Հաւատալ լուրերին դժուար է....

* * *

Նորերումս Պետերբուրգում մեռաւ մի բժշկի այրի մնացած անզաւակ կինը։ Նա Թողեց մօտ 170,000 ր. գումար, և կտակեց այդ մեծ գումարը իր քրոջ աղջկանը այն պայմանով, որ նա անպատճառ ամուսնանայ բ ժ շ կ ի հետ, հակառակ դէպքում այդ փողը պէտք է մնայ զանազան բարեգործական հիմնարկութիւններին։ Այդ կտակը բաւական վիշտ պատճառեց օրիորդին, որովհետև նա սիրահարված էր մի օֆիցէրի վրա։ Բայց հարկաւոր էր չը զրկվել և սիրահարից և փողից.... Այդ նպատակին հասնելու համար օֆիցէրը Թողեց զինուորական ծառայութիւնը, և մտաւ բժշկական ճեմարանը, որպէս զի այնտեղից ստանայ բժշկութեան վկայական և, իբրև բժիշկ, ամուսնանալով իր սիրած աղջկայ հետ՝ տիրանայ և ահագին գումարին։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 մարտի։ Թագաւոր կայսրը ժողովրդական մինիստրի միջոցով Ս. Պետերբուրգի կայսերական համալսարանի ամենահպատակ ուղերձի ղեկուցումը ընդունելով, Բարձրագոյն բարեհաճեց արժանացնել հետևեալ մակագրութեանը. «Շնորհակալ եմ Պետերբուրգի համալսարանից, և յոյս ունիմ, որ նա գործով, և ոչ Թէ միայն Թըղթի վրա, կապացուցանէ իր հաւատարմութիւնը, և կաշխատի ջնջել այն ծանր տպաւորութիւնը, որ արել է ամենքի վրա ուսանողների յանցաւոր մտադրութեան մէջ մասնակցելը։ Թող ուղղէ նրան Տէրը դէպի բոլոր բարին»։

Պետերբուրգի համալսարանի հրատարակած ամենահպատակ ուղերձը. «Զերդ կայսերական Մեծութիւն, Ամենաողորմած Կայսր. երէք չարագործ,

որ, ի մեծ տարաբաղդութիւն Ս. Պետերբուրգի համալսարանի, նրա ուսանողներն էին, իրանց մասնակցութեամբ՝ դժոխային մտադրութեան և յանցաւոր գործի մէջ՝ համալսարանին անտանելի նախատինք բերեցին: Ծանր, վշտալի և անելանելի է, այս տխուր օրերին, Ս. Պետերբուրգի համալսարանը, իր ամբողջ կազմով. իր բոլոր պրօֆէսօրները և ուսանողները իրանց միակ սփոփանքը որոնում են ողորմած Թոյլտուութեան մէջ, Կայսր, գցելու Ձեր Մեծութեան սուրբ ոտների մօտ ամենաանկեղծ հաւատարմութեան և բուռն սիրոյ զգացմունքները»: Խսկականի վրայ ստորագրել են՝ ռեկտորը, պրօֆէսօրները և դասատուները: Новое «Время» լրագիրը հաղորդում է, որ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ հարց է յարուցված երկաթուղու գիծ անցկացնելու մասին, Կովկասեան գլխաւոր շղթայի վրայով, Դարգ-Կօխի և Գօրու մէջ: Այդ գծի շինութեան մօտաւոր ծախքը որոշված է 46,500,000 ր.: «С.-Пет. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրութեան մէջ կազմված յանձնաժողովը, ռուսաց երկաթագործային գործարանների աջակցելու հարցի առիթով այն կարծիքը յայտնեց, որ պէտք է միմիայն ռուսաց գործարաններին յանձնել զէնքերի, թնդանօթակիր սայլերի և պատերազմական գործիքների պատուէրները:

ՍՕՖԻԱ, 16 մարտի: Արդարադատութեան մինիստր Ստօիլօվ ուղևորվեցաւ Վիէննա: Լուրերին նայելով, Րիզա-բէյ յետ կը կանչվի:

ՄԱԴՐԻԴ, 16 մարտի: Շատ քաղաքներում տեղի են ունեցել ձերբակալութիւններ, հանրապետական ահագին դաւադրութիւն բացված լինելու պատճառով: Անկարգութիւններ, այնու ամենայնիւ, չեն պատահել:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 մարտի: Նշանակված են. Սարատովի նահանգապետ Զուբօվ Նորին Մեծութեան Կայսրուհի Մարիայի հիմնարկութիւններին վերաբերեալ սեփական դիւանատան գլխաւոր կառավարչի օգնական, տալով նրան տայնի սօվէտնիկի աստիճան, իսկ զինուորական-դատաստանական գլխաւոր վարչութեան կառավարիչ Բիկօվ՝ գլխաւոր զինուորական պրօկուրորի օգնական:

ԿԻԵՎ, 17 մարտի: Քաղաքի մօտ Դնէպրը բացվեցաւ:

ԽԱՐԿՕՎ, 17 մարտի: Այստեղի գետը բացվեցան:

ՎԻԷՆՆԱ, 17 մարտի: Այստեղ քննվող անիշխանականներից տասներէքին դատարանը դատապարտեց ծանր բանտարկութեան մի տարուց մինչև 20 տարի ժամանակով. մեղադրվողներից մէկը արդարացվեցաւ:

ՍՕՖԻԱ, 17 մարտի: Խնամակալութիւնը հաւատացնում է, որ ոչինչ ապստամբական շարժումներ և ձերբակալութիւններ վերջին ժամանակները չեն եղել. ձերբակալված է միայն Վիդինի բերդապետը, Բենդերօվի հետ յարաբերութիւններ ունենալու և կառավարութեան դէմ ուղղած հրապարակական սպառնալիքների համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 17 մարտի: Ժողովին ներկայացրած է մի օրինագիծ՝ քրէական պատիժների համար Իրլանդիայում. դատաստանական իշխանութիւնը կարող է լսել վկաների ցուցմունքները նոյն իսկ մեղադրվողների բացակայութեան ժամանակ. մի քանի դէպքերում երդուեալների դատարանը փոխվում է. գործադրութեան մէջ է մտցնվում շուտափոյթ դատավարութիւնը. թոյլատրվում է և գործերը զննել Անգլիայում. մամուլի ազատութիւնը այնու ամենայնիւ չէ սահմանափակվում, այն յոյսով, որ ինքը օրէնքը կը ոչնչացնի մամուլի մասնակցութեան կարելիութիւնը յանցանքների մէջ:

ԽԱՐԿՕՎ, 17 մարտի: Համառուսական Գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի շինութեան յատակագիծը հաստատված է. աշխատանքները կը սկսվեն ապրիլի 15-ից, և պէտք է վերջանան օգոստոսի 1-ին. ամեն օր ստացվում են էկսպօնէնտների յայտարարութիւնները. մինչև այժմ դրանց թիւը 400 է. ստացվում են մասնաւոր նուիրատուութիւններ ցուցահանդէսի պիտոյքների համար:

ՎԻԷՆՆԱ, 17 մարտի: Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւններին նայելով, Սիլիստրիայի բերդապահ զօրքը ապստամբվեցաւ խնամակալութեան դէմ: Այստեղ եկած Ստօիլօվին յանձնարարված է թէ այստեղ և թէ ուրիշ մայրաքաղաքներում իմանալ կաբինետների կարծիքը իշխանական գահի թեկնածուների վերաբերմամբ: Խնամակալութիւնը աշխատում է երկրորդ անգամ ընտրել Բատտենբերգին, իսկ եթէ այդ չի աջողվի, մտադիր են առաջ բերել Կօբուրգի իշխանի թեկնածութիւնը: Նրանք կամենում են յամենայն դէպս ձեռք բերել բօլգարական հարցի լուծումը մի ամսւայ ընթացքում: Այսօր ռուսաց նախկին զինուորական լիազօր ներկայացուցիչ գեներալ Կաուլբարս հրաժարական ուղերձն տուեց կայսրին և գնում է Պետերբուրգ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 մարտի: «С.-Петерб. Вѣдомости» լրագիրը հաղորդում է, որ մաքսային սակագնի մի քանի յօդուածների վերաքննութեան համար կազմված յանձնաժողովը վերջացրեց իր պարապմունքները, որոշելով աւելացնել մաքսային տուրքը արտասահմանից բերվող բամբակեայ գործուածքների, թելի և օսլայի վրայ: Գեներալ Զէրնիաեվ ստացաւ Կուրսկ-Խարկօվ-Ազօվեան երկաթուղու դիրեկտորի պաշտօնը:

ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 18 մարտի: Երէկ ժամանեց այստեղ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 18 մարտի: Պէշտում խօլէրայի երևալու պատճառով Դունայից և Սև ծովի ափերից եկող նաւերի համար՝ Սուլինայի գետաբերանից մինչև Բուրգաս սահմանված է հնգօրեայ կարանտին:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ
Մարտի 17-ին

Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21^{13}/_{32}$	պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	181	մֆ.
— — Փարիզի վրա —	$225^{1}/_{4}$	սան.
Ոսկի — արժէ — —	9 ›	28 կ.
Մաքսային կուպօններ — . .	180 ›	25 ›
Արծաթ — — — . . .	1 ›	41 ›
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	$4^{3}/_{4}$ և $6^{1}/_{4}$%	›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	100 ›	— ›
— — — — 2-րդ —	99 ›	50 ›
— — — — 3-րդ —	99 ›	50 ›
— — — — 4-րդ —	99 ›	37 ›
— — — — 5-րդ —	99 ›	50 ›
— — — — 6-րդ —	99 ›	37 ›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	99 ›	62 ›
— — 2-րդ —	99 ›	62 ›
— — 3-րդ —	99 ›	75 ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	246 ›	25 ›
— երկրորդ —	232 ›	— ›
$5^{1}/_{2}$% րէնտա	102 ›	87 ›
Ոսկեայ րէնտա	192 ›	25 ›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն	165 ›	25 ›
Նոր երկաթուղային րէնտա . .	99 ›	— ›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	159 ›	50 ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98 ›	37 ›
$5^{1}/_{2}$% գրաւական թղթեր Խերսօնի կալուած. բանկի.	97 ›	— ›
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	102 ›	25 ›
— — Պօլտավայի— —	101 ›	62 ›
— — Պետ.Տուլսկ.— —	101 ›	75 ›
— — Կիևւի — —	101 ›	75 ›
— — Մօսկվայի — —	103 ›	— ›
— — Բեսարաբ. Տավր.—	101 ›	25 ›
— — Նիժ. Սամար. —	101 ›	87 ›
— — Վիլնայի —	101 ›	— ›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ.	— ›	— ›
— —Քութայիսի-18 և 43 տ.	— ›	— ›
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	586 ›	50 ›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	282 ›	— ›
Րիբինսկ-Վօլօգօյի ընկ.	99 ›	25 ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	95 ›	87 ›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	95 ›	87 ›
Օդէսայի — — .	93 ›	37 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— ›	— ›
Պետական բանկի 6-դ հրատարակութեան տոմսերը	— ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ֆօնդերի վերաբերմամբ ամուր է:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷԼ. Քամալեանց. Ձեզ համար փ. Վ. գըրլել է խմբագրատանը և վճարել է 10 րուբլի, այդ պատճառով և ուղարկվում է ձեզ «Մշակը»: իսկ Խաչատուր Քամալեանցի համար, Շուշում, առանձին վճարված է 10 րուբլի:

ՆՈՒԽԻ Յ. Գ. Կարող էք փօստային մարկաներով 30 կօպէկ ուղարկել մեզ և կը ստանաք «Эконом. полож. Турецкихъ Армянъ» բրօշիւրը: Մենք ձեզ կուղարկենք բրօշիւրը, իսկ դուք ստանալուց յետոյ էլ կարող էք մեզ հասցնել 30 կօպ. փօստային մարկաներով, թէև առհասարակ կանխիկ են վճարում:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Լոյս տեսաւ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ Առաքել Բահաթրեանի ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ և վաճառվում է բացառապէս „Կենտրօնական գրավաճառանոցում“: գինն է է 24 կօպէկ. դումարով գնողներին 20% զիջումն:

Նոյն տեղում վաճառվում է Ա. Բահաթրեանի „Ուղղեցոյց հայ ուսուցչին“: 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ Հայոց Վանքի կաթողիկէ Մայր-եկեղեցու աւագ-քահանայ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ներկայ մարտի 15-ին ի Տէր հանգեաւ: Հանգուցեալի մարմինը կը տեղափոխվի եկեղեցի մարտի 20-ին, ուրբաթ օր, ժամի 3-ին կէսօրից յետոյ: Թաղումն ՎԱՆՔԻ ՄԱՅՐ-ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՐՍՊՈՒՄ կը կատարվի մարտի 21-ին, շաբաթ օրը:
1—2

ՆՈՐ ԳԻՐՔ. (ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ)
ՀՈՂԱՅԻՆ ԵՒ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ՀԻՆ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ Ս. Բահաթրեանի. 1 պրակ: Գինը 35 կ: Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում: 10 աւելի առնողներին 20% զիջումն կը լինի կենտրօնական գրավաճառանոցում: 24—30

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԿՆԴԵՂ

ՄԻՇՈՒՆԱՅ

ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ՄԿՆԵՐԸ կատարելապէս ոչնչացնելու համար: Արկղիկի գինը 1 ր. 50 կ. Արկղիկի 1/4 արժէ 60 կ.:

Հ ե ղ ո ւ կ բ ա ղ լ ի ն ջ ն ե ր ի դէմ: Սրուակի գինը, վրձինով միասին 1 րուբլի:

Լ ո ւ, ց ե ց, բ ո ղ ո ճ ոչնչացնելու փ ո շ ի: Դօրակի գինը 1 ր. 20 կ. դուտապէրչի մեքենան առանձին. 1/2 դօրակ 65 կ.

Ս մ բ ա կ ա յ ի ն օ ծ ո ւ ն, Րիս Գուտմանի, ձիերի սմբակները ամեն օր օծելու համար, պահպանում է սմբակը ճաքելուց և նալելու միջոցին թուլանալուց: Դօրակի գինը 1 րուբլի:

Կ ո ւ զ բ ի ճ ա ր պ ի օծուն, պահում է խոնաւութեան դէմ և կակուղ դրութեան մէջ՝ կօշիկները, բօտինները, ձիերի սանձերը: Գինը 75 կօպ.

Մ ա զ ե ր ի ն ե ր կ, սև, շագանակագոյն և շէկ: Մի անգամ ներկված մազերը իրանց գոյնը պահում են մինչև վեց շաբաթ: Ներկված մազերը չէ կարելի զանազանել բնական մազերից: Արկղիկը 3 րուբլի.

Րիս. Գուտման

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում է Վ. Գ ր ի վ ն ա կ ի դեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալօվի տանը: 45—100

34—100

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., противъ Музея).

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ (Գրաֆսկայա փողոց, Մուզէյի դիմաց):

Ս տ ա ց վ ա ծ է Մ ա լ ց-է կ ս տ ր ա կ տ և հացի համար կօնֆեկտներ՝ «Մի հացիր»: Ձկան իւղ մաքրած և ոչ-մաքուր. Պրօվանսի ձէթ, քացախի է ս է ն ց ի ա, բուսական ձէթ, ԲԵՐԺԵՐԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕՍԼԱՅ, լեղակ՝ փոշիով և գունտերով. բծեր հանելու դեղեր, կօշկաների և ճչանիճ կօշիկների համար. սամավարը և առհասարակ մետալեայ գործիքները սրբելու իւղ և փ[illegible] ՇՎԵԴԱԿԱՆ ԳՐԵՖՍԲԻ ԱՌԱՋԻՆ ՖԻՐՄԱՅԻ ԼՈՒՅԿԻ, և տնտեսութեան ուրիշ պարագաներ: Լէնգիլի թխտենու բալզամը. թխտենու կրէմ. Է մ ո ւ լ ս ի ա և Էնգլունդի կ օ ս մ ե տ ի կ ա ն սրբիչներ, երեսի և մորթու թարմութիւնը պահպանելու համար: Կինուէնի էլէօպատ մազերը պնդացնելու համար:

Դեղատան ապրանքների վաճառման Կովկասեան ընկերութեան մէջ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, և ԲԱԳՈՒԻ նրա բաժանմունքում:

ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Էլէկսիր-Melange. Մազերի արագ և առատ բուսացնելու համար և նրանց պահպանելու թափվելուց: Գինը 2 ր. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգի հետ միասին, ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

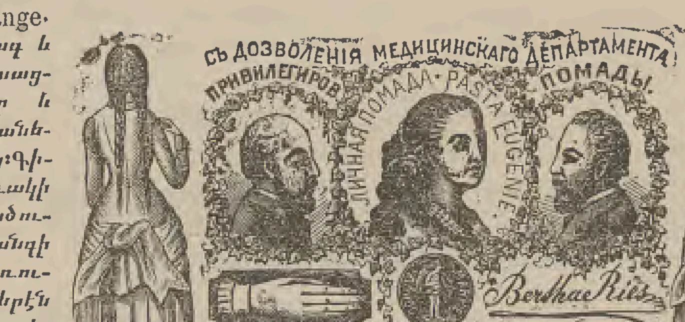

Բալզամ—Eugénie. դափնեա և պսակի փունջի ծաղիկներից, երեսին, շլինքին և ձեռքերին քնքշութիւն և փափկութիւն, նոյնպէս և մարմարեօնի սպիտակութիւն տալու համար, շուշանի և վարդի անուշահոտութեամբ, նոյնպէս կաշու անհարթութիւնը և բիծերը ոչնչացնելու: Գինը 1 ր. 75 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներով:

. Կարմրադեղ—Eugénie. հեղուկ, թուշերին և ականջներին բնական վարդի գոյն տալու, որ փոխվում էլէկտրական լուսաւորութեան ժամանակ և որ չէ սրբվում երեսի քրտինքից: Առաջարկվում է մանաւանդ թատրօնների և պարահանդէսների համար: Գինը 1 ր. 50 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

Այդ բոլոր երեք կօսմէտիկական արդիւնքները բժշկական վարչութեան վկայութեամբ, չեն պարունակում իրանց մէջ որ և է վնասակար նիւթեր: Բէրթա Րիս.

ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ՊՕՄԱԴ

Խսկական «Pasta Eugénie», դերադանց միջոց կաշու ամեն տեսակ բծերի, և երեսի վրա պատահող ուրիշ անախորժ երևոյթների դէմ: Տալիս է երեսի գոյնին երիտասարդական թարմութիւն և գեղեցկութիւն: Գինը մի սրուակի համար 1 ր. 60 կ.

Քինին-գլիցէրինեան պօմադ պերուական բալզամից, մազերը պնդացնելու, խտացնելու և մեծացնելու համար: Գ. 2 ր. սրուակի համար:

Ձեռքերի պօմադ: Գինը սրուակի համար 1 ր. 30 կ.: Իւրաքանչիւր սրուակի վրա գտնվում է պաշտպանողական դրոշմ, մի «հրեշտակ» և հնարող ստորագրութիւն «Bertha Ries».

Խսկական «Poudre-Eugenie» սպիտակ և վարդագոյն փոշի. Գ. արկղիկի, վրձինով 1 ր. 50 կ. առանց վրձինի 1 ր. 20 կ.

Մազերի ներկը երեք գոյնի. սև, շագանակագոյն և բաց-շէկ. Գ. արկղիկի 3 ր. Ներկը «Րիս Գուտմանի» գործարանի:

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում Վ. Գ ր ի վ ն ա կ ի դեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալօվի տանը: 90—100

Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ продаются слѣдующія брошюры:

1) „Экономическое Положеніе Турецкихъ Армянъ“, публич. лекція Д—ра Григорія Арцруни, переводъ съ армянскаго А. Аракелянца. Цѣна 25 коп.

2) Die Oekonomische Lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 kop.

3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni übersetzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.

Иногородные, желающіе получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.

Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“, или Tiflis, Redaction „Mschak“. (Հ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 18 Марта 1887 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.